DOMSTOLENS DOM

den 5 november 2002 *

I mål C-325/00,

Europeiska gemenskapernas kommission, företrädd av J.C. Schieferer och C. Schmidt, båda i egenskap av ombud, med delgivningsadress i Luxemburg,

sökande,

mot

Förbundsrepubliken Tyskland, företrädd av W.-D. Plessing, i egenskap av ombud, biträdd av M. Loschelder, Rechtsanwalt,

svarande,

angående en talan om att domstolen skall fastställa att Förbundsrepubliken Tyskland har åsidosatt sina skyldigheter enligt artikel 30 i EG-fördraget (nu artikel 28 EG i ändrad lydelse) genom att tillåta att kvalitetsmärkningen "Markenqualität aus deutschen Landen" (märkesvara tillverkad i Tyskland) används för färdiga produkter av en viss kvalitet som producerats i Tyskland,

* Rättegångsspråk: tyska.

meddelar

DOMSTOLEN

sammansatt av ordföranden G.C. Rodríguez Iglesias, avdelningsordförandena J.-P. Puissochet och M. Wathelet samt domarna C. Gulmann (referent), A. La Pergola, P. Jann, V. Skouris, F. Macken, N. Colneric, S. von Bahr och J.N. Cunha Rodrigues,

generaladvokat: F.G. Jacobs,
justitiesekreterare: R. Grass,

med hänsyn till referentens rapport,

och efter att den 14 mars 2002 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Europeiska gemenskapernas kommission har, genom ansökan som inkom till domstolens kansli den 4 september 2000, med stöd av artikel 226 EG väckt talan om fastställelse av att Förbundsrepubliken Tyskland har underlåtit att uppfylla sina skyldigheter enligt artikel 30 i EG-fördraget (nu artikel 28 EG i ändrad lydelse) genom att tillåta att kvalitetsmärkningen "Markenqualität aus deutschen Landen" (märkesvara tillverkad i Tyskland) används för färdiga produkter av en viss kvalitet som producerats i Tyskland.

Bakgrund till tvisten

2 Genom den konsoliderade versionen av den 21 juni 1993 (BGBl. 1993 I, s. 998) (nedan kallad AFG) av Gesetz über die Errichtung eines zentralen Fonds zur Absatzförderung der deutschen Land- und Ernährungswirtschaft (Absatzfondsgesetz) (lag om inrättande av en central fond för främjande av den tyska jordbruks- och livsmedelssektorn, BGBl. 1969 I, s. 635) av den 26 juni 1969 inrättades en fond kallad "Absatzförderungfonds der deutschen Land- und Ernährungswirtschaft (Absatzfonds)" (nedan kallad fonden). Enligt 2 § första stycket AFG syftar fonden bland annat till att på central nivå främja distributionen och exploateringen av produkter från den tyska jordbruks- och livsmedelssektorn genom att öppna nya marknader och stimulera redan befintliga sådana, inom och utanför Tyskland.

3 Enligt 4 § AFG förvaltas fonden av ett ledningsorgan bestående av tre ledamöter. Dessa väljs av fondens styrelse och utnämns av styrelsens ordförande efter godkännande av behörig förbundsminister. Enligt 5 § samma lag har styrelsen totalt 21 ledamöter som alla utnämns av förbundsministern. Fem av dessa ledamöter utses på förslag av de partier som är representerade i Bundestag, 13 ledamöter på förslag av de tyska jordbruks- och livsmedelssektorerna och tre ledamöter på förslag av ledningen i det centrala organ som avses i punkt 5 i förevarande dom och som ansvarar för det korrekta utförandet av fondens uppgifter.

4 Enligt 10 § AFG finansieras fondens verksamhet av företag i den tyska jordbruks- och livsmedelssektorn genom obligatoriska avgifter. Samtliga företag i den berörda sektorn är skyldiga att betala avgifter till fonden. Fonden är en ekonomisk samarbetsorganisation som bygger på solidarisk gemenskap. Inkoms-

terna från de obligatoriska avgifterna används uteslutande i den solidariska gemenskapens intressen.

5 I 2 § andra stycket AFG föreskrivs att fonden skall utföra sina uppgifter via ett centralt organ ("einer zentralen Einrichtung der Wirtschaft"). Detta organ är Centrale Marketing-Gesellschaft der deutschen Agrarwirtschaft mbH (nedan kallat CMA). CMA är ett aktiebolag (GmbH) som i enlighet med 2 § andra och fjärde styckena AFG skall främja distributionen och exploateringen av produkter från de berörda sektorerna i den tyska ekonomin med hjälp av de resurser som bolaget erhåller via fonden.

6 I 9 § CMA:s bolagsordning, som ursprungligen godkändes av den behöriga förbundsministern, föreskrivs att en bolagsstyrelse med 26 ledamöter utsedda av bolagsstämman skall tillsättas. Delägarna består av branschorganisationer inom den tyska jordbruks- och livsmedelssektorn som innehar andelar i bolaget. Tre av medlemmarna i bolagsstyrelsen tillsätts på förslag av fonden enligt 2 § andra stycket AFG, de övriga 23 på förslag av de berörda branschorganisationerna enligt 9 § CMA:s bolagsordning.

7 I 2 § CMA:s bolagsordning föreskrivs följande:

"1) Bolaget skall bistå fonden för främjande av den tyska jordbruks- och livsmedelssektorn i dess verksamhet och har som mål att på central nivå främja distributionen och exploateringen av tyska jordbruksprodukter.

2) För att uppnå dessa mål skall bolaget vidta lämpliga åtgärder för att öppna nya marknader och stimulera redan befintliga sådana, inom och utanför Tyskland, bland annat genom

...

d) främjande av användningen av ursprungs- och kvalitetsmärkning

...

3) CMA skall beakta de riktlinjer som har fastställts av fonden och skall vid utförandet av sina uppgifter, särskilt vid åtaganden av ekonomisk karaktär, utgå från den tyska jordbruks- och livsmedelssektorns övergripande intressen.

4) Bolaget saknar rätt att tillhandahålla varor och tjänster i vinstsyfte. Bolaget saknar vinstsyfte och har som enda mål att främja den tyska jordbruks- och livsmedelssektorn. Bolaget skall dock iaktta affärsmässiga principer vid utförandet av sina uppgifter."

8 CMA tillhandahåller med stöd av 2.2 d § bolagsordningen en kvalitetsmärkning ("Gütezeichen") som kan fästas på godkända produkter. Märkningen lyder "Markenqualität aus deutschen Landen" (nedan kallad CMA-märkningen). Företag inom den tyska jordbruks- och livsmedelssektorn kan efter ansökan ges tillstånd att åsätta nämnda kvalitetsmärkning på produkter som uppfyller vissa av CMA uppställda kvalitetskrav. CMA kontrollerar kontinuerligt — med hjälp

av oberoende laboratorier — att produkter för vilka CMA-märkning tillåtits uppfyller de aktuella kvalitetskraven. CMA tillåter endast att märket används på produkter som har tillverkats i Tyskland, oavsett om produkten har tillverkats av inhemska eller importerade råvaror.

9 När CMA har kontrollerat att ett företags produkter uppfyller villkoren för att få bära märket ingås ett licensavtal mellan bolaget och företaget.

10 CMA-märkningen existerar sedan början av 1970-talet och används enligt handlingarna i målet av 2 538 företag på 11 633 olika produkter tillhörande 23 produktionssektorer.

Det administrativa förfarandet

11 År 1992 gjordes en undersökning i syfte att katalogisera de i medlemsstaterna förekommande kvalitetsmärkningarna avseende jordbruks- och livsmedelsprodukter. Undersökningen ledde till att kommissionen, i skrivelser av den 6 juli 1994 och den 18 oktober 1995, underrättade den tyska regeringen om att tillståndet att använda CMA-märkningen under de villkor som angetts i punkterna 2—9 i förevarande dom (nedan kallat det ifrågasatta systemet) enligt kommissionens mening stred mot principen om fri rörlighet för varor i artikel 30 i fördraget.

12 Den 22 januari 1998 skickade kommissionen en formell underrättelse avseende CMA-märkningen till den tyska regeringen som besvarade denna skrivelse den 3 juni 1998. Kommissionen fann den tyska regeringens svar otillfredsställande

och skickade den 11 december 1998 ett motiverat yttrande i vilket Förbundsrepubliken Tyskland uppmanades att rätta sig efter föreskrifterna i artikel 30 i fördraget inom två månader från mottagandet av yttrandet. Den 16 mars 1999 svarade den tyska regeringen att den ansåg att bestämmelserna avseende tillståndet att använda nämnda märkning var förenliga med gemenskapsrätten.

13 Mot bakgrund av detta beslutade sig kommissionen för att väcka förevarande talan.

Talan

Huruvida det ifrågasatta systemet utgör en av det allmänna vidtagen åtgärd som kan tillskrivas medlemsstaten

14 Den tyska regeringen har gjort gällande att CMA:s verksamhet inte omfattas av de offentliga myndigheternas behörighet och därmed inte heller av artikel 30 i fördraget. Till skillnad från vad som var fallet i den situation som gav upphov till domen av den 24 november 1982 i mål 249/81, kommissionen mot Irland (REG 1982, s. 4005; svensk specialutgåva, volym 6, s. 565), har CMA inte bara den rättsliga formen av ett privaträttsligt aktiebolag, utan dess organ tillsätts även med stöd av privaträttsliga bestämmelser och finansieras av näringsidkare inom den privata sektorn.

15 Den tyska regeringen har också anfört att användandet av CMA-märkningen inte har sin grund i lag eller någon annan rättsakt som har antagits av staten, utan i avtal som ingåtts mellan CMA och företagen. CMA sluter licensavtal med företagen på eget ansvar. Ingen licenstagare är skyldig, enligt rättsakter som har

antagits av staten eller av någon annan anledning, att ingå ett sådant avtal. Dessutom finansieras CMA:s verksamhet helt och hållet genom avgifter från privata företag vilka uteslutande används för den solidariska gemenskapens gemensamma intressen.

16 Avslutningsvis har den tyska regeringen gjort gällande att fonden, om den skall anses utgöra ett offentligrättsligt organ, endast har inflytande över CMA:s organ genom att tre av bolagsstyrelsens 26 ledamöter utses på förslag av fonden. Statens verksamhet inom och inflytande över CMA är begränsat till upptagande och kontroll av de avgifter som CMA erhåller, vilka uteslutande härrör från näringslivet.

17 Det skall erinras om att CMA, trots att det har den rättsliga formen av ett privaträttsligt bolag,

— har skapats med stöd av lag (AFG) och enligt denna lag utgör ett centralt näringslivsorgan med målsättningar som att på central nivå främja distributionen och exploateringen av tyska jordbruks- och livsmedelsprodukter,

— enligt bolagsordningen, som ursprungligen godkändes av den behöriga förbundsministern, är skyldigt att beakta de allmänna riktlinjer som har fastställts av fonden, vilken utgör ett offentligt organ, och att, vid utförandet av sina uppgifter, särskilt vid åtaganden av ekonomisk karaktär, utgå från den tyska jordbruks- och livsmedelssektorns övergripande intressen,

— finansieras av samtliga företag i den tyska jordbruks- och livsmedelssektorn genom obligatoriska avgifter enligt AFG.

18 Ett sådant organ, som inrättats genom nationell lag och som finansieras genom en avgift som ålagts producenterna, kan enligt gemenskapsrätten inte åtnjuta samma frihet i fråga om främjande av avsättningen av inhemska varor som producenterna själva eller de frivilliga producentsammanslutningarna har (se, för ett liknande resonemang, domen av den 13 december 1983 i mål 222/82, Apple and Pear Development Council, REG 1983, s. 4083, punkt 17; svensk specialutgåva, volym 7, s. 413). Organet är sålunda skyldigt att iaktta de grundläggande bestämmelserna i fördraget om fri rörlighet för varor när det inrättar ett system som samtliga företag inom den berörda sektorn kan delta i och som kan få liknande effekter på handeln inom gemenskapen som ett system inrättat av de offentliga myndigheterna.

19 Det skall också noteras att

— fonden är ett offentligrättsligt organ,

— CMA är skyldigt att beakta de riktlinjer som har fastställts av fonden,

— CMA:s verksamhet finansieras med hjälp av medel från fonden och att finansieringen regleras i lag,

— fonden utövar tillsyn över CMA:s verksamhet och kontrollerar att CMA använder de medel som den beviljats på ett korrekt sätt.

20 Under dessa omständigheter konstaterar domstolen att kommissionen hade rätt att anse att tyska staten ansvarar för det ifrågasatta systemet.

21 Därmed skall det ifrågasatta systemet anses vara en av det allmänna vidtagen åtgärd, i den mening som avses i artikel 30 i fördraget, som kan tillskrivas tyska staten.

Huruvida handeln inskränks

22 Artikel 30 i fördraget syftar enligt fast rättspraxis till att förbjuda varje reglering eller åtgärd av medlemsstaterna som direkt eller indirekt, faktiskt eller potentiellt kan hindra handeln inom gemenskapen (se bland annat domen av den 11 juli 1974 i mål 8/74, Dassonville, REG 1974, s. 837, punkt 5; svensk specialutgåva, volym 2, s. 343).

23 Det ifrågasatta systemet har, eller skulle kunna ha, en begränsande inverkan på den fria rörligheten för varor mellan medlemsstaterna. Ett sådant system, som har inrättats för att främja försäljningen av tyskproducerade jordbruks- och livsmedelsprodukter och som går ut på att betona att varorna i fråga kommer

från just Tyskland, kan nämligen leda till att konsumenter väljer att köpa varor med CMA-märkning i stället för importerade varor (se, för ett liknande resonemang, domen i det ovannämnda målet kommissionen mot Irland, punkt 25, och i det ovannämnda målet Apple and Pear Development Council, punkt 18).

24 Omständigheten att nyttjandet av CMA-märkningen är frivillig betyder inte att den upphör att utgöra ett hinder för handeln, om användningen av denna märkning främjar eller kan främja saluföringen av den berörda produkten jämfört med andra produkter (se, för ett liknande resonemang, domen av den 12 oktober 1978 i mål 13/78, Eggers, REG 1978, s. 1935, punkt 26).

25 Argumentet att det ifrågasatta systemet syftar till att uppnå hög kvalitet och därför inte omfattas av artikel 30 i fördraget kan inte heller godtas. Frågan huruvida det föreligger en restriktion i den mening som avses i artikel 30 i fördraget skall nämligen avgöras med hänsyn till åtgärdens inverkan på handeln.

Invändningen avseende skydd av industriell och kommersiell äganderätt

26 Domstolen konstaterar att argumentet att det ifrågasatta systemet omfattas av undantaget i artikel 36 i EG-fördraget (nu artikel 30 EG i ändrad lydelse) om skydd av industriell och kommersiell äganderätt, eftersom CMA-märkningen endast upplyser om geografiskt ursprung, inte heller kan godtas.

27 Den tyska regeringen har erinrat om att domstolen i sin dom av den 10 november 1992 i mål C-3/91, Exportur (REG 1992, s. I-5529; svensk specialutgåva, volym 13, s. I-5529), har slagit fast att skyddet av geografiska beteckningar under vissa villkor kan omfattas av skyddet av industriell och kommersiell äganderätt i den mening som avses i artikel 36 i fördraget. Det ifrågavarande systemet, i vilket det angivna ursprungsområdet omfattar hela Tyskland och vilket är tillämpligt på samtliga jordbruks- och livsmedelsprodukter som uppfyller vissa kvalitetskrav, kan emellertid inte under några omständigheter anses vara en sådan geografisk beteckning som kan vara befogad enligt artikel 36 i fördraget.

28 Med hänsyn till vad som har anförts ovan konstaterar domstolen att Förbundsrepubliken Tyskland har underlåtit att uppfylla sina skyldigheter enligt artikel 30 i fördraget genom att tillåta att kvalitetsmärkningen CMA används för färdiga produkter av en viss kvalitet som producerats i Tyskland.

Rättegångskostnader

29 I enlighet med artikel 69.2 i rättegångsreglerna skall tappande part förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna, om detta har yrkats. Kommissionen har yrkat att Förbundsrepubliken Tyskland skall förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna. Eftersom Förbundsrepubliken Tyskland har tappat målet, skall kommissionens yrkande bifallas.

På dessa grunder beslutar

DOMSTOLEN

följande dom:

1) **Förbundsrepubliken Tyskland har underlåtit att uppfylla sina skyldigheter enligt artikel 30 i EG-fördraget (nu artikel 28 EG i ändrad lydelse) genom att tillåta att kvalitetsmärkningen "Markenqualität aus deutschen Landen" (märkesvara tillverkad i Tyskland) används för färdiga produkter av en viss kvalitet som producerats i Tyskland.**

2) **Förbundsrepubliken Tyskland skall ersätta rättegångskostnaderna.**

Rodríguez Iglesias Puissochet Wathelet

Gulmann La Pergola Jann

Skouris Macken Colneric

von Bahr Cunha Rodrigues

Avkunnad vid offentligt sammanträde i Luxemburg den 5 november 2002.

R. Grass G.C. Rodríguez Iglesias

Justitiesekreterare Ordförande